



Värmländska byggnadsminnen: Expositionshuset

Kommun: Karlstad

Socken: Karlstad

Funktion: Kontor

Tillgänglighet: Expositionshuset är inte öppet för besökare.

Beskrivning

Expositionshuset, vid Karlstads inre hamn, byggdes för det stora lantbruksmötet 1862 som anordnades av Värmlands Hushållningssällskap. I tjugo år framöver kom byggnaden att nyttjas av sällskapet som utställnings- och möteslokal. Här försåldes och utställdes maskiner, redskap, foder, gödning, fröer och liknande.

Arkitekt för bygget var A W Edelsvärd. Han är främst känd som SJ:s chefsarkitekt och som upphovsman till en mängd stationshus, bland annat i Karlstad, Göteborg, Stockholm och Malmö.

Edelsvärd tillhörde den skara inom yrket som intresserade sig för ett medeltida byggnadsideal, där funktion och material bestämde formen. Huset uppfördes i obränt och lokalt tillverkad sågspånstegel som täcktes med vitlimmat kalkbruk. Grunden bestod av gråsten och taket av svårtat spån. Det obrända sågspånsteglet på fasaden var ett försök att ge materialet en större spridning. Det visade sig dock vara olämpligt som underlag för puts då man bara några år senare behövde byta ut teglet mot välbränt sådant och sedan rappa om huset igen.

Till det yttre bär expositionshuset drag av den historiserande nygotiken med inslag av den vid byggnadstiden och av Edelsvärd så omhuldade schweizerstilen. Denna stil gör sig gällande med det tilltagna taksprånget samt fantasifullt utförda konstruktionsdetaljer och lövsågerier. Planmässigt liknar expositionshuset en korskyrka med två byggnadsdelar.

Huvudbyggnaden utgörs av den före detta utställningssalen, en lång rektangulär byggnadskropp vars entré markeras av en utskjutande mittrisalit. En lanternin löper i takets fulla längd med dagsljusinsläpp genom små takfönster. Den andra byggnadsdelen är en bakomliggande tillbyggnad avsedd för exposition, fester och möten. Interiört har man under 1980-talet utfört en reversibel ombyggnad för att möjliggöra större ytor åt dagens kontor.

Den ursprungliga utställningshallen var ett öppnare rum där träkonstruktionen var väl synlig i form av takstol, bjälkar och konsoler. En trappa upp fanns gallerier längs sidorna, uppburna av träpelare. Expositionshuset är ett av få hus i Karlstad som överlevde den stora stadsbranden 1865 varpå huset inom den närmaste tiden kom att användas som nödbostad för hemlösa samt som utdelningsmagasin. Idag är huset unikt i sitt slag då det är världens sista utställningshall från 1800-talet och en rest av en av industrialismens allra mest utmärkande verksamheter, industriutställningarna.

Det enda utställningsmonument som idag finns kvar är Eiffeltornet i Paris från 1889, alltså 27 år yngre än Karlstads Expositionshus och av en helt annan karaktär.

Skyddets omfattning i sammandrag

Skyddsföreskrifterna omfattar byggnadens exteriör samt interiör i form av planlösning, fast inredning och ursprunglig konstruktion och stomme. Även närliggande markområde skyddas enligt lagen.

För fullständiga skyddsföreskrifter, kontakta Länsstyrelsen.

Lästips

- Hörnstein, C, *Expositions-byggnaden i Carlstad*, Göteborg 1981.
- Ronge, M, *Det gamla Carlstad*, Karlstad 1958.

Ändringsinformation

Datum, kommentar:

- 2007-11-09 Första versionen - huvuddelen av informationen hämtad från tidigare byggnadsminnesbeskrivningar.

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta Länsstyrelsen för frågor via telefon eller e-post. Telefonnummer och e-postadress finns längst ner på första sidan.